

מאוצרות הפרשה

השמר בנגע הצרעת וגו' זכור את אשר עשה ה' אלוֹקֶיךָ לְמֵרִים בְּדֶרֶךְ בְּצֵאתְכֶם מִמִּצְרַיִם (כד, ח-ט)

מביא רש"י כאן מחזו"ל שאדם יזכור מה נעשה למרים כשדיברה במשה ולקתה בצרעת. וקשה ע"ז הא מבואר בשמות ד, ו שמושה נענש בצרעת משום שדיבר לשה"ר על ישראל ואמר לא יאמינו בי, וא"כ אמאי הוצרכנו להרחיק נדוד למרים ולא הביאו ראייה ממושה עצמו שלקה בצרעת בגלל שדיבר בישראל? וי"ל, אומר הפנים יפות, שמבואר בחזו"ל (מנחות מא) שבעידנא דריתחא הקב"ה מעניש גם מי שלא צריך להיענש, והנה בזמן שעם ישראל היה בעבודה במצרים זה היה שעת כעס כמו שמצינו שמושה כמעט נהרג על שלא מל את בנו שלא נענשים ע"כ בזמן רגיל כי זה מצוות עשה, ולכך אין משם ראייה. אבל מרים נענשה בזמן שהקב"ה לא כעס כדכתיב בדרך בצאתכם ממצרים והיינו בשעת הגאולה ולמרות זאת נענשה לכן הבאנו הראיה ממנה.

לא תטה משפט גר יתום ולא תחבל בגד אלמנה וזכרת כי עבד היית במצרים ויפדך ה' אלוֹקֶיךָ מִשֵׁם וְגו' (כד, ז-יח)
ואילו בסמוך (פס' כא-כב) כאשר התורה מצוה: "כי תבצור כרמך לא תעולל אחרוך לגר ליתום ולא למנה יהיה", מוסיף הכתוב רק "וזכרת כי עבד היית במצרים" וגו', ללא התוספת של "ויפדך ה' אלוֹקֶיךָ מִשֵׁם". מה פשרו של שינוי זה? – תמה הגאון רבי אהרון ייטלש זצ"ל (הומ"ץ בפראג לפני כמאתיים שנה), והוא נוקט ביישוב מעניין:

בגמרא (ב"מ קטו.) מצינו: ת"ר: אלמנה, בין שהיא עניה בין שהיא עשירה – אין ממשכנין אותה, דברי רבי יהודה. רבי שמעון אומר: עשירה – ממשכנין אותה, עניה – אין ממשכנין אותה, שאתה חייב להחזיר לה ואתה משיאה שם רע בשכנותיה. כלומר: אשה עשירה ממילא אינה זקוקה לאותה כסות, כי בודאי יש לה בגדים נוספים, ועל כן לא יצטרך הממשכן להיכנס לביתה שחרית וערבית, אולם אשה עניה, שתזדקק לבגד זה ויאלץ הממשכן להיכנס לביתה שחרית כדי לקחתו וערבית כדי להחזירו, הרי חוששים אנו שעל ידי כך ישיאה שם רע בשכנותיה. ועקב חשש זה אסר רבי שמעון למשכנה כלל.

והנה, במדרש (ויקרא רבה לב, ה) מצינו: בזכות ארבע דברים נגאלו אבותינו ממצרים, ואחד מהם הוא שלא היה בהם זנות, שהרי אחת היתה ופרסמה הכתוב. לאור זאת נבין היטב מדוע לגבי הציווי "לא תחבול בגד אלמנה", שזהו משום שאתה משיאה שם רע בשכנותיה ואפשר שבאמת יכשל בזנות, חלילה, מוסיף הכתוב ואומר: "וזכרת כי עבד היית במצרים ויפדך ה' אלוֹקֶיךָ מִשֵׁם", וזהו משום שלא היה בהם זנות, ועל כן הישמר והיזהר בדבר זה. לגבי מצות "לא תעולל", לעומת זאת, לא היה טעם להזכיר שהקב"ה הוציא את ישראל ממצרים, שהרי אין לכך קשר עם מצוה זו! (זרע אהרון, הובא בעלון קבלת שבת)

ארבעים יכנו (כה, ג)

איתא במכות כמה טיפשאי שאר אינשי דקיימי מקמי ס"ת ולא קיימי מקמי גברא רבא, דאילו בס"ת כתיב 40 יכנו ואתו רבנן ובערו דחא. וקשבה הרי כבר כתוב הרבה קודם לכן בפרשת אמור בספירת העומר תספרו 50 יום וחכמים אמרו שמונים רק 49, וא"כ למה לא הביאו ראייה משם? אומר האוסטרבצא, שלהוריד מכה מיהודי זו גדלות יותר מאשר לפחות יום.

ובכתה את אביה ואת אמה ירח ימים (כא, יג)

מדוע אמר "ירח ימים" ולא "חודש ימים"? מתרץ רבי דניאל פרוסטיץ זצ"ל, שהלבוש (אבה"ע"ז סו, ב) כותב שיש לכתוב בכתובה "לחודש" ולא "לירח", כדי שלא לפתוח פה לשטן, שהרי לגבי ירח כתוב לשון גירושין, כגון "גרש ירחים", ולעומת זאת לגבי חודש כתוב לשון נישואין, כמו "כי יקח איש אשה חדשה", א"כ, כאן שהתורה רוצה שלא ישא את היפת תואר, לכן נאמר לשון "ירח".

לא תלין נבלתו על העץ כי קבור תקברנו (כא, כג)

יש להבין מה היא הכפילות הזאת קבור תקברנו. וי"ל ע"פ סנהדרין מו. שהרוגי ב"ד לא היו קוברים אותם בקברי אבותם אלא היו להם שני בתי קברות מיוחדים, אחד לנהרגים ולנחנקים, ואחד לנסקלין ולנשרפים. ורק משנתעכל הבשר היו מלקטין את העצמות וקוברין אותן במקומן, דהיינו בקברות אבותיו. ולפי"ז א"ש קבור תקברנו. כי הפסוק בא לרמוז לנו שיש קבורה אחר קבורה. פעם אחת מיד אחרי העונש ופעם שנייה משנתעכל הבשר.

ושם לה עלילות דברים וכו' ואמר אבי הנערה וכו' והנה הוא שם עלילות דברים (כב, יד-טז-יז) שואל ה"משך

הכמה", מדוע כשהאבא מדבר עם הזקנים הוא אומר "שם עלילות דברים", הלא חסרה כאן המילה "לה" שמופיעה בתיאור של המעשה בפסוק י"ד? ומפרש על פי שאלה נוספת, איך עונשים את הבעל גם במלקות וגם בקנס, הרי יש לנו כלל "אין לוקה ומשלם"? אלא אומר ה"משך חכמה", אבי הנערה טוען בבית הדין, שכאשר הבעל הוציא שם רע לבת שלי, הוא לא הזיק רק לה, אלא לכל משפחתי, ובעיקר לי, שהרי מי ירצה להתחתן עם שאר בנותי, אם זה החינוך שאני נתתי להם, ועכשיו בשביל למצוא חתן, אצטרך לתת נדוניה גבוהה מאוד. ואם כן, הרי יש כאן מומון לאחד ומלקות לשני, שהרי הוא לוקה כיון שהוציא שם רע עליה, ומשלם לאבי הנערה, בגלל השם רע שהוציא למשפחה. ולכן גם לא נאמר שם לה עלילות דברים, אלא שם לכולנו.

וכתב לה ספר כריתת ונתן בידה ושלחה מביתו (כד, ג)

סיפר נכד רבינו הגר"ח קניבסקי הרה"ג שלמה קולדצקי שליט"א: אכלתי אצל הגר"ח לפני מספר שנים בפרשת כי תצא והביאו את הווארט בטעם שקוראים לזה גט ולא ספר כריתות כמו"ש בתורה, וכתב ע"כ הגר"א כי גט הוא פרוד והאותיות ג-ט לא מצינו בשום מקום בתורה סמוכות זל"ז לא ישר ולא הפוך. שואל הגר"ח בטעמא דקרא הא גם ג-ק ז-ט ז-ז לא מצאתי סמוכים זל"ז בכל התורה לא ישר ולא הפוך, והוא מוסיף אבל השאר נמצאים או ישר או הפוך. עיי"ש מה שתירץ.

ושאלתי בשם ת"ח אחד את הגר"ח אולי ג-ק וכו' יש בבי מילים בצמידות כגון חג קרבן משא"כ ג-ט. הגר"ח חשב רגע וענה בפרשתנו יש משפט גר, והיינו ג' ו-ט בבי מילים אחד ע"י השני. רואים כאן דבר נפלא ביותר, א. לדעת שבכל התורה לא מופיע האותיות הנ"ל בסמיכות. ב. למצוא ברגע שמופיע בסמיכות של ב' מילים, זה נתפס רק במי שלומד לשמה. שאלתי אותו מהיכן הוא יודע שאין בכל התורה, וכמה זמן זה לקח לו לבדוק ד"ז. הוא חשב רגע וענה: שהוא כתב מהזכרון.

הסוף מגלה על ההתחלה

"על דבר אשר לא קדמו אתכם בלחם ובמים בדרך בצאתכם ממצרים ואשר שכר עליך את בלעם בן בעור מפתור ארם נהרם לקללך" (כ"ג, ה') שני טעמים נתנה התורה למצות "לא יבוא עמוני ומואבי בקהל ה'", סירובם לקדם את ישראל בלחם ומים, ורצונם להשמיד את עם ישראל. לכאורה יש לתמוה: וכי מרוצחים דורשים דרך ארץ? כיצד זה שייך לבוא בתביעה לאנשי מואב מחד על כך שזממו להורגנו, ומאידך על העובדה שלא הכניסו אותנו יפה ודאגו לנו ללחם ומים – ענין של דרך ארץ גרידא?

את התשובה נבין על פי המעשה הבא: לפני כמאה חמישים שנה ניהלו גדולי ירושלים מלחמת חורמה כנגד כוונת ה'משכילים' להקים במקום בית ספר, אשר השקפת מנהליו ומחנכיו רחוקה היתה מדעת תורה כרחוק מזרח ממערב. מלחמתם הועילה, ואף לא אחד מתושביה היראים ושלמים של ירושלים התפתה לשלוח את בניו לבית הספר "למל" אשר הוקם בתוככי שכונות ירושלים החרדיות. חרם חמור הוכרז על מי שישלח את ילדו או ישתף פעולה עם מי מאנשי בית הספר.

משראו מייסדי בית הספר את ההידלדלות בתלמידי בית הספר, ואת חוסר יכולתם להשפיע על הציבור לשלוח את בניו ללמוד במקום, החליטו לנקוט בדרך מתוחכמת. הוחלט לחנך את התלמידים לכמה מצוות מעשיות שניהגו בהם בפרהסיא כלפי חוץ, ובמקביל ישימו דגש על לימוד חכמות חיצוניות, וכך קמעא קמעא יצליחו למשוך אליהם ילד ועוד ילד.

ההוראה היתה להלביש את ילדי בית הספר בכיפות וציציות, מידי חודש הם יצאו יחדיו לקדש את הלבנה לאור ירח, ולפני חגים הקפידו שם על שימור מנהגי ישראל, אכילת לביבות בחנוכה, תחפושות ושמחה בפורים, פרחים ועשבים בשבועות, והקמת סוכה לפני חג הסוכות. ההסוואה פעלה יפה, אבל רובם של אנשי ירושלים לא התפתו לשלוח את ילדיהם לבית הספר.

בסמוך לבית הספר התגורר אחד מנקיי הדעת של ירושלים, רבי יואל ארנטרוי תלמידו של מהר"י אסאד. כל ימות השנה לא היה לו כל מגע עם שכניו, אנשי בית הספר. אולם באחת השנים סמוך ונראה לחג הסוכות, החלו מנהלי בית הספר לבנות סוכה רחבה בחצר בית הספר, יחד עם כל החניכים. והנה לפנות ערב, זמן קצר לפני כניסת החג, נבהל רבי יואל הישיש לראות כי החניכים מותחים את הסוכה עד לסוכתו, באופן שהדופן שהקים היא תשמש כדופן לסוכת בית הספר.

רבי יואל חשב שמא במגע זה יש משום העברה על החרם, וגם אם לאו – הרי חילול השם בודאי יש בדבר. הוא נועץ בידידו הגאון רבי זרח ברוורמן, אשר פסק לו שאף אם אינו יכול למנוע מהם להשתמש בסוכתו כדופן לסוכתם, מחוייב הוא על כל פנים למחות בהם. רבי יואל שב למקום, וראה שבינתיים מחצית הסוכה כבר הוקמה, ונערים ונערות בתערובת מסוככים את הסכך. נמלא רבי יואל קנאה לה' ותורתו, וזעקה גדולה ומרה פרצה מלבו: "דא אין ירושלים, דא אין ירושלים!?" (כאן בירושלים!)

עודו עומד וזועק, אחד המורים אותה לנערים להסתער על הישיש ולהשתיקו. החניכים היו צייתנים למורם, וכרגע קט היכוהו ורמסוהו עד זוב דם. לאחר מכן שבו לעבודתם כאילו דבר לא ארע.

פצוע הובהל רבי יואל על ידי השכנים, שחשו להצלתו אל בית החולים, כאשר שפתותיו עדיין מרחשות בשארית כוחו: "דא אין ירושלים! אוי אוי! דא אין ירושלים!?" על פי פקודתו של הגאון מבריסק רבי יהושע לייב דיסקין נהרו גדולי ירושלים לבקר את רבי יואל במיטת חוליו. עדי ראייה אף ספרו, כי מעת אשר הוכה רבי יואל למען כבוד שמים, בכל עת שנכנס אל המהרי"ל דיסקין, היה הלה מגיש לו כסא לשבת – ענין שהיה נדיר עד מאד.

שנים רבות אח"כ, בשנת תרפ"ד, נרצח בירושלים אחד מגדולי העסקנים של היהדות החרדית, ר' ישראל יעקב דה האן, מקורבו של רבי יוסף חיים זוננפלד זצ"ל. בהלווייתו אמר אחד הספדנים, כי אחד מהחניכים מבית הספר "למל", אשר ידו הורמה בילדותו על רבי יואל ארנטרוי הישיש, להכותו עד זוב דם, אותה היד לחצה על הדק האקדת, אשר פילח את לבו הטהור של רבי ישראל יעקב בחוזרו מתפילת ערבית. "אם סבורים היינו, שמעשה ההכאה של אותו צדיק מנקיי הדעת שבירושלים, ע"י אותו חניך בית הספר, נבע רק מכח פקודת מחנכו, ונועד רק להרתיע את הצדיק, המעשה החמור שעשה כעבור שנים בהתירו דם נפש מישראל, מוכיח לנו שגם במעשה הקודם כוונתו ורצונו היו להרגו נפש".

ואנו ע"פ דרכנו למדנו, שלעתים כוונתו של האדם ומניעיו השליליים למעשה מסויים שנעשה על ידו, מתגלים רק בעקבות מעשה חמור אחר שעושה, אפילו כעבור שנים רבות. ומכאן תשובה לשאלתנו: כאשר עם ישראל עברו בארצם של עמון ומואב סרבו אלו לתת להם לחם ומים. מעשה זה לכשעצמו ניתן לפרשו בחוסר רגישות לצרכי אומה אחרת, יתכן שגם אין בהם את המידה הראויה של הכנסת אורחים בה חונכנו אנו, אבל כאשר מתבוננים במעשה אחר של אומה זו: שכירתו של בלעם לקלל ולגרום להשמדתם של עם ישראל, הדבר מוכיח שבטבעם מעוניינים הם בחיסולו של עם ישראל. וכך יתפרש גם המעשה של אי נתינת לחם ומים לישראל. אין שורשו של מעשה זה נעוץ בחוסר דרך ארץ, אלא כוונתם ושאיפתם היתה שעם ישראל ימותו חלילה ברעב ובצמא. נמצא ששני הטעמים המובאים בפסוק שורשם אחד.

(מאוצרותיו של הרב מרדכי פרוינדליך זצ"ל)

פינת ההלכה

קניית קרקע לצורך קיום שביתה

שאלה: אברך שאין לו דירה משלו ולא קרקע משלו, האם צריך לקנות קרקע בכדי לקיים בה מצות עשה של "ושבתה הארץ"? **תשובה:** בודאי אין שום חיוב לקנות, אלא מי שיש לו קרקע, מקיים בו מ"ע של "ושבתה הארץ", ועכ"פ לא צריך דוקא "קניית" קרקע אלא ה"ה ע"י שכירות קרקע ג"כ מקיימים בזה "ושבתה הארץ", וכן כל מי ששוכר דירה, יש לו קנין שכירות בדירה שלו, והוא שותף בחצר מסביב לבית, ואם רוצה יכול לנטוע או לזרוע שם. ולכן עצם הדבר שהקרקע שכורה לו בשותפות, ולא עובד בקרקע, מקיים בזה "ושבתה הארץ לד" וצ"ל ואין צורך דוקא לקנות קרקע. (הגר"צ קרליץ זצ"ל, הובא בגיליון מים חיים)

חידה שבועית

חבורה של צרה ילדים החליטו לקנות יחד מתנה ליום הולדת של החבר מהכיתה. לאחר בחירת המתנה, 2 מהחבורה החליטו שהם לא רוצים להשתתף. כל אחד משנות החברים הנותרים היה צריך להוסיף עוד שני שקלים כדי לכסות את שווי המתנה. מהו שווי המתנה?

תשובה על חידה פרי"ש: י"ז - 1 תשובה לחידה: עיגן.

מזל טוב

מרכז העיר: משפחת מרדכי איצקוביץ לאירוסי הבת משפחת ויזנר להכנס הבן לעול תורה ומצוות משפחות וידאל – גלבוע להולדת הבן הנכד משפחות גלבוע להולדת הבן הנכד משפחות פייסט – אלינסון להולדת הבן הנכד הנין משפחות גולדשמיד – דון להולדת הבת הנכדה משפחות ישראל להולדת הבן הנכד משפחת יורלביץ להכנס הבן לעול תורה ומצוות משפחות אפל – אוסטרי (בני הרה) להולדת הבת הנכדה משפחות סטיינצקי לנשואי הבן משפחות צדוק – כהן להולדת הבן הנכד הנין משפחות ניייהו – זילברמן להולדת הבן הנכד

פתרונות לחידות והודעות לשמחות ניתן לשלוח עד יום שני בפקס: 037608833 או למייל a7608833@gmail.com